

Litera A – C

Litera A

1. **A condition** – wysyłka towaru uwarunkowana koniecznością zwrotu w przypadku ich niesprzedania
2. **A conto** – na rachunek, na poczet
3. **A drittura** – bezpośrednio, w języku handlowym – dotyczy działań bez pośredników
4. **A tout prix** – za każdą cenę
5. **Abandoniren** – opuszczać, np. opuścić swoje dobra, wyjechać
6. **Abderismen** – abderyzm, totalna głupota, głupie psoty, absurdalne wybryki
7. **Abdisputiren** – negować, zaprzeczać
8. **Abläss** – odpust, odpuście grzechów
9. **Aboliren** – znieść, anulować, np. przepis prawny, anulować wykonanie kary, abolicja
10. **Abominabel** – odrażający, paskudny, wstrętny
11. **Abortiren** – urodzić przed czasem, dziś termin ‘aborcja’ zmienił swoje znaczenie za przedwczesne urodzenie określa się (XIX w.) urodzenie przed 181 dniem po poczęciu
12. **Abrogiren** – abrogacja, zniesienie aktu prawnego bez ustanowienia innego w jego miejsce; **Abrogation** – np. zniesienie praw zwyczajowych
13. **Abrumpiren** – przerwać, skończyć; **ex abrupto** – nagle, niespodziewanie
14. **Absolutio** – absolucja, uniewinnienie; **absolutio ab instantia** – warunkowe uwolnienie od kary w procesie inkwizycyjnym, gdy z braku dowodów uwalniano oskarżonego, z możliwością kontynuacji oskarżenia w przypadku ujawnienia nowych poszlak; **ab instantiam** – umorzenie postępowania z braku dowodów winy; [absolutio ab instantia \(onet.pl\)](#)
15. **Absolviren** – uwolnienie, rozwiązanie
16. **Absorbiren** – skonsumowane, wykorzystane, np. Gelder sind absorbiert – pieniądze są wykorzystane (nic już nie pozostało)
17. **Abusus** – nadużycie
18. **Accepi** – otrzymać, przyjąć, przyjęcie – wpływ akt
19. **Accessist** – nieopłacany pomocnik, będący na stażu (w oczekiwaniu na miejsce pracy)
20. **Accessorium** – akcesorium, załącznik
21. **Accidenzien** – akcydencje, przypadkowe, nieregularne dochody, które nie należą do wynagrodzenia, dot. najczęściej osób duchownych i nauczycieli, którzy otrzymywali dodatkowe świadczenia od gminy, wiernych; [Accidenzien \(Zeno.org\)](#)
22. **Accise** – akcyza, podatek miejski, pośredni, płacony od niemal wszystkich przywożonych do miasta towarów
23. *zob. Historia Śląska t. II, cz. 1, s. 69*
24. **Accomodiren** – akomodować, przystosować, dostosować, także – uporządkować; akomodacja – dostosowanie do istniejących warunków
25. **Accord** – akord, porozumienie, umowa, ugoda; dziś – współbrzmienie; **accordiren** – porozumieć się
26. **Accurat** – akuratnie, dokładnie, starannie
27. **Accusatio** – akuzacja, oskarżenie

28. **Achtelbauer** – 1/8 siodłaka
29. **Ackerstück** – działka rolna
30. **Act** – akt: 1. czyn, czynność (np. prawna); 2. dokument potwierdzający czynność prawną
31. **Acte** – dokument, ważniejszy, uroczysty dokument
32. **Acten** – akta, powstałe w wyniku działalności urzędu; po zszyciu tworzą 'Actenstück', 'Volum' (w polskiej terminologii archiw. – poszyt); w języku potocznym każde pismo nosi miano 'Actenstück'
33. **Actio** – akcja: 1. skarga sądowa, powództwo (actor – powód; reus – pozwany); 2. podczas wojny – potyczka, walka, zob. [Actio \(Wikipedia\)](#)
34. **Activ-Masse** – masa aktywna, w postępowaniu upadłościowym uosobnienie majątku dłużnika
35. **Actuarius** – protokolant, pisarz sądowy
36. **Ad causam** – do rzeczy, formuła występująca podczas przesłuchania świadka
37. **Ad instantiam** – na wniosek, na żądanie
38. **Ad interim** – tymczasowo
39. **Ad mandatum** – na rozkaz
40. **Ad notam** – dla pamięci, zanotować sobie coś, żeby nie zapomnieć
41. **Ad oculos** – naocznie, np. komuś ukazać coś wyraźnie (naocznie), klarować
42. **Ad perpetuam rei memoriam** – na wieczną rzecz pamiętkę, po wsze czasy
43. **Ad pias causas** – w pobożnym celu, zwykle w znaczeniu zapisu (testamentu) na cele dobroczynne, kościelne
44. **Ad statum legendi** – do przeczytania
45. **Ad tempus** – na jakiś czas
46. **Ad ultimum** – ostatecznie, na ostatek
47. **Addiciren** – zasądzić, przyznać (np. prawa)
48. **Addiction** – zasądzenie, przyznanie
49. **Addictio annorum** – usamowolnienie, uznanie za pełnoletniego (także – venia aetatis)
50. **Adhibenda** – akta załączone do sprawy
51. **akta priora (Vor-Akten)** – priora, wykorzystywane przy korzystaniu z nowozałożonych akt
52. **Adhibiren (łac. adhibeo)** – używać, zastosować
53. **Adhibition** – dołożyć, przedłużyć
54. **adir** – lub, dziś – oder
55. **Adjuciren** – uzgodnić sędownie, przyznanie, zasądzenie
56. **Adjudikation** – adjudykacja, przysądzenie komuś dodatkowego prawa drogą orzeczenia sądowego (np. rzeczy ruchomej, nieruchomości)
57. **Adjuvant** – adjuwant, pomocnik, asystent, dawniej często nauczyciel pomocniczy, dziś zwykle lek wspomagający działanie innego medykamentu
58. **Admission** – admiska, zezwolenie, dopuszczenie, pozwolenie; **admittiren** – zezwalać
59. **Adressiren** – adresować, tytułować (w adresie pisma), **sich adressiren** – zwracać się do kogoś
60. **Adulterium** – cudzołóstwo; **adulteriren** – cudzołodzić, złamać przysięgę małżeńską
61. **Advocat** – 1. adwokat; 2. wójt (średniowiecze)
62. **Aequiriren** – uzyskać, otrzymać, nabyć
63. **Aequisciren** – zaspokoić
64. **Aequität** – 1. prawość, słuszność; 2. taniość
65. **Aequivoc** – dwuznaczne

66. **Aerarium** – skarb, kasa kościelna
67. **Affaire** – afera: 1. czynność, wykonanie; 2. starcie, walka; 3. sprawa, interes
68. **Affect** – afekt, stan silnego poruszenia (emocji)
69. **Affectation** – afektacja, egzaltacja, przesada w okazywaniu uczuć
70. **Affection** – afekcja, przychyłność
71. **Affectionirt** – być komuś oddany, lubić kogoś
72. **Affinis** – szwagier, powinowaty
73. **Affinität** – powinowactwo, pokrewieństwo
74. **Affirmativ** – afirmacyjny, potwierdzający, aprobujący; afirmacja – z łac. affirmare – potwierdzać, zapewniać
75. **Affixum** – afisz, obwieszczenie, plakat; afisz – z łac. affixum, zob. [Izba drukarstwa](#)
76. **Agende** – agenda liturgiczna, książka zawierająca modlitwy i przepisy stosowane w praktyce duszpasterskiej, także (katol.) – Ritual
77. **Agent** – agent, odpowiedzialny za prowadzenie spraw (czasem w innym kraju – chargé d'affaires)
78. **Agentur** – urząd agenta
79. **Aggravation** – agrawacja, obciążenie (przed sądem); także – celowe wyolbrzymianie objawów chorobowych
80. **Aggravations-Gesuch** – wniesienie zażalenia
81. **Aggraviren** – obciążać się
82. **Aggregat** – agregat: 1. suma; 2. zbiór rzeczy nie mających wewnątrznie żadnych powiązań
83. **Agio, agio, aggio** – różnica pomiędzy wartością realną i nominalną pieniądza lub papieru wartościowego; wielkość Agio (tej różnicy) określa się mianem Cours (kurs)
84. **Agnaten** – agnat, krewny w linii męskiej
85. **Agnition** – agnicja, uznanie autentyczności, prawdziwości (np. podpisu)
86. **Agnosciren** – uznanie (czegoś za prawdziwe)
87. **Agnitions-Resolut** – sądowe rozstrzygnięcie odnośnie uznania zadłużenia
88. **Aide** – wsparcie, asystowanie; **Aide de Camp** – generał adjutant; **Aide-Major** – adjutant
89. **Air** – 1. poważanie; 2. powietrze; 3. stan
90. **Ajustiren** – 1. szykować, dopasować; 2. załagodzić, wyrównać, czyścić; 3. dojeżdżać; 4. wyszykować się (ubierać)
91. **Ajustement** – ubieranie, wyposażenie (np. żołnierza)
92. **Al pari** – na tym samym poziomie, zgodność kursu waluty z jej parytetem (brak agio)
93. **Allegat** (skrót – alleg.) – alegat, załącznik (dokument) do akt lub innego dokumentu, będący podstawą jego wystawienia; **Allegiren** – odnosić się do czegoś, powoływać się na coś; **loco allegato** – na wspomnianym (przycoczonym) miejscu, zob. [Alegat \(Wikipedia\)](#)
94. **Allianz** – alians, sojusz, związek
95. **Aliiren** – związać się, łączyć się
96. **Allodium** – alodium, majątek ziemski wolny od zobowiązań i ciężarów feudalnych; nazywana własnością bezwarunkową lub dziedziczną, zob. [Alodium \(Wikipedia\)](#)
97. **Allodifikation** – przekształcenie dobra lennego we własność (niezależną)
98. **Allonge** – przedłużka blankietu wekslowego, dołączane do weksła w przypadku braku miejsca na wypełnienie

99. **Allotria** – rzeczy, sprawy niezwiązane ze sprawą (z pracą)
100. **Alluvion** – aluwium, osady rzeczne, zob. [Aluwium \(Wikipedia\)](#)
101. **altarist, Altarherr** – altarzysta, też – altarysta, kapłan przypisany do jednego z ołtarzy w kościele, posiadający obowiązek sprawowania kultu przy tym ołtarzu oraz mającym prawo do dochodów ustalonych w akcie fundacyjnym altarii
102. **Alteration** – strach, złość; **Alteriren** – złościć się, przerażać
103. **Alveus** – 1. koryto rzeki, niecka; 2. ul; 3. plansza do gry
104. **Amalgamation** – amalgamacja, wymieszanie (np. grup etnicznych)
105. **Amanuensis** – pomocnik, pisarz: 1. niewolnik wykonujący wszelkie prace naukowe, pisarskie; 2. uczeń, student wspomagający profesora w pracy badawczej, także młodszy lekarz pomagający starszym stażem
106. **Ambiren** – ubiegać się, starać (o posadę w urzędzie)
107. **Ambulant** – 1. nie posiadający stałego miejsca zamieszkania, włóczęga; 2. będący w podróży
108. **Ambuliren, Ambulieren** – włóczyć się, spacerować
109. **Amoviren** – usunąć, dymisjonować
110. **Ampel** – ampla, z łac. ampulla, ozdobna lampa (olejna) w kształcie podwieszanej misy, także typ abażuru, stosowana już w czasach starożytnych
111. **Amusement** – rozrywka, spędzanie czasu (miłe); **sich amüsieren** – spędzać miło czas
112. **Anatocismus** – anatocyzm, procent składany, kapitalizacja odsetek (odsetki od odsetek), zob. [Anatocyzm \(Wikipedia\)](#)
113. **Anbauer** – kolonista, osadnik
114. **Anciennetät** – awansowanie po osiągnięciu lat pracy
115. **anderthalb** – półtora
116. **Anger** – działki przekształcone w łąki, dawna wspólna własność gminy, nie dzielona i nie dzierżawiona dla pojedynczych osób, często z nasadzonymi drzewami owocowymi; potocznie także każde większe miejsce wewnątrz miejscowości porośnięte trawą
117. **Animus** – zamiar, np. animus injuriandi – zamiar obrażenia kogoś
118. **Anlieger** – komornik
119. **Annihilation** – anihilacja, likwidacja, uchylenie
120. **anniversarisch** – dorocznie
121. **Anniversarium, Anniversarien** – anniwersarium, doroczna msza św. za duszę zmarłego, doroczne wspomnienie (zmarłego)
122. **Annotiren** – adnotować, zanotować, objaśnić (na marginesie), robić przypis
123. **Annuitäten** – annuitet, roczne świadczenia (renta), w zależności od rodzaju – na czas życia biorcy lub czas określony w latach; zob. [Annuitet \(wynagrodzenia.pl\)](#)
124. **Antichretischer Vertrag** – antychreza, Pactum antichreticum, umowa zastawna na podst. której wierzyciel pobiera owoce (z zastawu) na poczet odsetek; zniesione dla nieruchomości przez napoleoński kodeks cywilny
125. **Appendix** – apendyks, dodatek, załącznik (do książki – aneks)
126. **applaniren** – splanować, równać, niwelować
127. **Arendator** – arendator, dzierżawca; **Arenda** – dzierżawa; **arendiren** – dzierżawić, zob. [Encyklopedia staropolska/Arenda \(Wikiźródła\)](#)
128. **Armatur** – armatura: 1. wyposażenie (urządzenie); 2. uzbrojenie (wojsko); **armiren** – uzbroić, wyekwipować (w broń)

129. **Arquebusiren** – rozstrzelać, później także – **Füssiliren**
130. **Arriergarde** – ariergarda, oddział zabezpieczający główne siły z tyłu
131. **Arriviren** – 1. zdarzać się; 2. dotyczyć
132. **Arrondiren** – arondować, zaokrąglić
133. **Assemble** – zgromadzenie osób (elitarnie towarzystwo)
134. **Assentiren** – 1. zgadzać się, zatwierdzać; 2. uznanie za porządnego, sumiennego (w służbie wojskowej), aby można było wpisać do rejestru (Asséntlliste) i wydać zaświadczenie (Assentschein)
135. **Assentirung** – 1. przyjęcie czegoś; 2. pobór rekryta; asens (zgoda, przyzwolenie)
136. **Asseriren** – asercja, twierdzić (uznawać za prawdziwe); asercja (z łac. assertio) – uznanie za prawdziwe, zob. [Asercja \(Wikipedia\)](#)
137. **Asserviren** – aserwować, przechowywać, zachowywać; **Asservandum** – coś co ma być przechowywane; **Asservata** – rzeczy przechowywane
138. **Assesor** – asesor, członek kolegium, zob. także: [Asesor \(Wikipedia\)](#)
139. **Assiduität** – wytrwałość, niez mordowanie
140. **Assignation** – asygnata: 1. dokument uprawniający do nabycia dobra lub stwierdzający dokonanie wpłaty/wypłaty środków; 2. papierowy pieniądz we Francji w latach 1789-1796 oraz w Rosji w latach 1769-1817, zob. [Asygnata \(Wikipedia\)](#)
141. **Assumiren** – zakładać, przyjmować (czyjeś słowo za prawdę); **Asumtion** – asumcja – przesłanka
142. **Asthene** – astenia, (z gr. astheneia), ogólne osłabienie, zmęczenie, czasem spowodowane inną chorobą, zob. [Asthenia \(Wikipedia\)](#)
143. **Attachement** – 1. załącznik; 2. przywiązanie, przychyłność
144. **Attendiren** – atentować, mieć baczenie, być uważnym
145. **Attention** – atencja – uwaga, poważać
146. **Attentat** – atentat: 1. właściwie każda próba osiągnięcia czegoś, często w złym celu; 2. atak na kogoś (osobę publiczną), zamach stanu
147. **Attrapiren** – atrapować, złapać (kogoś na gorącym uczynku, znienacka)
148. **Attribuiren** – atrybutować, przypisywać (komuś właściwość, cechę)
149. **Auctor** – autor, twórca dzieła, sprawca
150. **Auditeur, Auditor** – audytor: 1. sędzia wojskowy; osoba z wykształceniem prawniczym w dywizji lub pułku przeznaczone do prowadzenia spraw sądowych; 2. zwany także Auscultant – członek kolegium (urzędu), nie posiadający głosu, przygotowujący się do uczestnictwa pełnego
151. **Aufgebot** – 1. wywołanie; 2. zapowiedzi przedślubne
152. **Aufgebotsverfahren** – postępowanie wywoławcze, tj. wezwanie wierzycieli do zgłaszania wierzytelności pod rygorem ich utraty
153. **Auflassung** – powzdanie, przewłaszczenie, przeniesienie własności w przypadku nieruchomości, zob. Orzechowski K., Księgi i akta śląskiej hipoteki jako źródło historyczno-prawne, „Czasopismo Prawno-Historyczne” t. VIII zesz. 1 1956 r.
154. **Ambulieren** – rewaloryzacja
155. **Augment** – powiększenie, rozmnożenie
156. **augmentiren** – pomnażać, wzmacniać
157. **Auscultant, Auscultator, Ausculator** – auskultator, praktykant (zwykle – sądowy), zob. [Gerichtsreferendar \(Wikipedia\)](#)
158. **Ausführungsgesetz** – ustawa wykonawcza
159. **Ausgedünge** – wycug, dożywotne utrzymanie zapewnione przez dzieci dla rodziców, po zrzeczeniu się przez nich gospodarstwa

160. **Ausschlagung der Erbschaft** – odrzucenie spadku
 161. **Austrega** – rozstrzygnięcie sądowe (w pierwszej instancji pomiędzy ksiądzami)
 162. **Austrägal-Instanz** – instancja rozstrzygająca
 163. **Auszügler** – wycuźnik, w niektórych częściach G. Śląska także: wymownik, dziś: dożywotnik
 164. **Autodiktatus** – samouk
 165. **Auxilium** – 1. pomoc, ochrona, wsparcie; 2. w średniowieczu – podatek nadzwyczajny na rzecz pana (np. dla uwolnienia feudała z niewoli, zwolnienia najstarszego syna ze służby wojskowej, posagu dla córki i in.)
 166. **Avance** – awans: 1. zaliczka, 2. awans (zawodowy)
 167. **Avantage** – awantaż, korzyść, przewaga
 168. **Avant-propos** – przedmowa, wstęp
 169. **Aventure** – awantura, przygoda
 170. **Averie** – zob. **Haverei**
 171. **Aversional-Quantum** – suma odszkodowania, suma kompensaty
 172. **Avertiren** – powiadamiać
 173. **Avertissement** – publiczne obwieszczenie (ogłoszenie)
 174. **Avis** – awizo, wiadomość, informacja
 175. **Aviso-Brief** – przekazanie komuś informacji listownie
 176. **Avociren** – wzywać, odwoływać, żądać (zwrotu akt, przywrócenia prawa)
 177. **Avocation** – odwołanie (np. zniesienie jakiegoś prawa, uprawnienia)
 178. **Axiom** – aksjomat, zasada, podstawa, postulat
 179. **Axiomatisch** – nie podlegający dyskusji, prawdziwy, pewny, zob. [Aksjomat \(Wikipedia\)](#)
-

Litera B

1. **Babiolen** – zabawki
2. **Bachant** – bachant – pijaczyna, opój; bachanalie, bakchanalie – pijatyka
3. **Bagatellen** – drobne sprawy; **Bagatell-Sachen** – w sądownictwie (XIX w.) sprawy o wartości sporu do 50 talarów; sprawy o mniejszym znaczeniu, dla których stosuje się uproszczone postępowanie
4. **Banquerout** – bankrut – całkowicie niewypłacalny
5. **Baratto** – wymiana towarowa, handel bezgotówkowy
6. **barok** – barokowy – dziwaczny, śmieszny (XVIII w.)
7. **Batterie** – bateria; 1. szereg dział (armat), miejsce ustawienia artylerii; 2. zamknięcie panewki w zamku strzelby
8. **Bauer** – kmieć, siodłak; na terenie Górnego Śląska, w aktach spisanych w języku polskim występuje termin siodłak; zob. Historia chłopów Śląskich, pod red. S. Inglotta, Warszawa 1979
9. **Bauparzelle, Bauplatz, Baufleck** – parcela budowlana
10. **bekennen** – oświadczamy, oznajmujemy
11. **bene** – dobrze; nota bene, notabene – zauważ dobrze (zwróć uwagę, nawiasem mówiąc)
12. **Benediction** – benedykcja – błogosławieństwo; **benediciren** – błogosławić; **Benedicite** – błogosławieństwo (modlitwa) przed posiłkiem
13. **Beneficial-Erbe** – spadkobierca, który otrzyma spadek tylko pod warunkiem

przyjęcia go z dobrodziejstwem inwentarza

14. **beneficium appellationis** – prawo do odwołania do instancji zwierzchniej
15. **beneficium deliberandi** – czas na zastanowienie się czy przyjąć spadek (XIX w. – 6 tygodni)
16. **Benefiz** – beneficjum (kościelne) – urząd kościelny, beneficjum, dochody z urzędu
17. **Benevolenz** – benewolencja – przychyłność, łaskawość
18. **Benignität** – dobroć, łagodność, życzliwość, przychyłność; także – wierność, przyjaźń
19. **Besitzung** – posiadłość
20. **Betise** – głupota
21. **bizarr** – bizar – uparty, osobliwy
22. **Blasphemie** – blasfemia – bluźnierstwo
23. **Blatt** – karta; dziś: wykaz (dotyczy akt gruntowych)
24. **Blattsammlung** – dosł. zbiór kart; akta typowe dla sądownictwa (gdzie termin ten powstał), które w swoich regulacjach z 1934 r. rozróżniało akta stałe („feste Akten”) i właśnie „Blattsammlung”. Były to akta, które nie wymagały okładki, ani numeracji kart, jeśli zawierały 1-2 samodzielne pisma. W innym przypadku otrzymywały zwykłą osłonkę (etui), a jeśli miały być wysłane lub obejmowały więcej niż 10 pism wpływających (z conceptami mogło być 20), wówczas były zszywane. Nadal nosiły jednak nazwę „Blattsammlung”. Dopiero powyżej 50 pism otrzymywały okładkę i określenie „feste Akten”; zob. Papritz J., Archivwissenschaft, Bd. 1, Marburg 1998, s. 287.
25. **blesiren** – ranić; Blessirte – ranni; Blessur – rana
26. **bona** – dobra; bonis cediren – cedować dobra, przekazać dobra; bona fide – w dobrej wierze; **bona vacantia** – dobra opuszczone
27. **bon-mot** – żart
28. **Bonne** – kobieta zajmująca się opieką i wychowaniem dzieci (pomiędzy opiekunką, a guwernantką)
29. **bon-ton** – dobry ton, dobre wychowanie
30. **Bordell** – burdel – dom publiczny
31. **borniren** – ograniczać (kogoś), odgraniczać (teren); bornirter Kopf – bardzo głupi człowiek
32. **Böschung** – nasyp, skarpa (także jego zadaszanie)
33. **Boulevard** – bastion, wał; dziś – miejsce spacerowe w Paryżu (a także w innych miastach, np. w Hollywood)
34. **bramarbasiren** – przechwalać się; Bramarbas – chwalipięta, osoba która więcej obiecuje niż jest w stanie zrobić
35. **Bravour** – brawura – odwaga, dzielność; dziś – działanie nieprzemysłane, popisywanie się odwagą
36. **brevi manu** – z łac. – dosł. krótką ręką, czyli bez zbędnych formalności, zwykle odpowiedź umieszczano na tej samej karcie, która zawierała prośbę, wniosek
37. **brillant** – lśniący, połyskujący
38. **brodiren** – wyszywać
39. **broschiren** – broszuować – zszywać (arkusze papieru); Broschüre – broszura
40. **Brouillon** – brulion – pierwszy projekt pisma lub rysunku, concept
41. **Bulletin** – biuletyn – pismo wydawane codzienne z informacjami
42. **Bureau** – 1. biuro – pomieszczenie registratury urzędu; wszelkie

pomieszczenia urzędowe; cały urząd; 2. biurko – bardzo eleganckie biurko, z wieloma szufladami, półkami itp.

Litera C

1. **Cabinetsordre** – rozkaz gabinetowy – rozkaz pochodzący bezpośrednio od księcia (przez niego sygnowany), zwykle za pośrednictwem jego rady gabinetowej (ministrów, radców – kontrasygnata)
2. **Cadaver** – kadawer – zwłoki ludzkie lub zwierzęce (jeszcze nie w stanie rozkładu)
3. **Cahier** – kajet – zeszyt, notatnik
4. **Calamitäten** – nieszczęście, nędza, bieda
5. **Calefaktor** – kalefaktor – palacz, nadzorca; dawniej w szkole klasztornej był to ubogi uczeń, który w zamian za utrzymanie wykonywał prace porządkowe, palił w piecu itp.
6. **calmiren** – uciszyć, uspokoić; **calmirende Mittel** – środek przeciwbólowy, przeciwskurczowy
7. **Campement** – obóz polowy; **campiren** – mieszkać pod namiotami (wojsko)
8. **candiren** – kandyzować – konserwować; przesłodzić – jako forma konserwacji owoców przez wielokrotne smażenie w słodkim syropie
9. **Canon** – kanon; 1. reguła, zasada; 2. spis ksiąg kanonicznych; 3. roczne opłaty
10. **Cap, Capo** – 1. przedgórze; 2. przylądek
11. **capable** – zdolny, zręczny, pilny
12. **Capacité** – zdolność, uzdolnienie
13. **capriciös** – uparty, uporczywie
14. **caressiren** – karesować – pieścić, (też schlebiać)
15. **Carga** – kargo, cargo; pierwotnie – niewielki ładunek przenoszony np. przez muła, później jednostka objętości lub ciężaru w Hiszpanii, Meksyku; spis ładunku statku kupieckiego, z czasem – sam ładunek
16. **Carmen** – wiersz (wszelkiego rodzaju twórczość poetycka); pieśń, śpiew
17. **causiren** – spowodować; **Causa** – przyczyna, powód; **causa litis (causa litigandi)** – przyczyna sporu
18. **caustisch** – kaustyczne – żrące, palące; satyrycznie, oszczerczo
19. **caute** – przezornie, ostrożnie
20. **Cautel** – uwaga, przezorność, środki bezpieczeństwa
21. **Cavent** – poręczenie; **caviren** – poręczać (za kogoś, coś)
22. **censiren** – cenzurować – oceniać (czy nadaje się do opublikowania); **Censor** – cenzor
23. **cerniren** – cernować – otoczyć bez formalnego oblężenia (wojsk.); obserwować, postrzegać
24. **Circulation** – cyrkulacja – obieg
25. **circuliren lassen** – puścić w obieg
26. **Circular-Rescript** – rozporządzenie okólne
27. **Circumferenz** – obwód
28. **Circumspection** – rozwaga, przezorność, ostrożność
29. **cito** – szybko, niezwłocznie; **citissime** – jak najszybciej
30. **clariren** – oclenie towarów załadowanych na statku
31. **Clementinae, Klementinen** – Klementyny – zbiór prawa kanonicznego –

Corpus juris canonici

32. **Clenodia** – klejnoty – herby, znaki, clenodium; 1. klejnot, biżuteria – kosztowna rzecz, kunsztownie wykonana lub jej część; 2. klejnot w pełnym herbie; 3. drobne, uboczne części szlachtowanych zwierząt; 4. pożytki z niewielkiego ogródka (działkowego)
33. **Coadjutor** – koadiutor – prawnie ustanowiony następca wyższego duchownego (np. biskupa); także – pomocnik ordynariusza, biskup tytularny
34. **Codicill** – kodycył
35. **Cognat** – kognat – krewny w lini żeńskiej lub męskiej (po matce lub ojcu)
36. **coincidiren** – koincydować – zbiegać się (jedno w drugie), nakładać się; koincydencja – zbieżność zdarzeń, zbieg okoliczności
37. **Coitus** – koitacja – kopulacja, akt płciowy
38. **Collaterales** – krewny w lini bocznej (rodzeństwo i dalsi krewni)
39. **collationiren** – kolacjonowanie – porównanie (np. odpisu z oryginałem)
40. **Colli** – wiązka, paczka, kawałki
41. **colludiren** – porozumienie w celu oszukania kogoś
42. **Combattanten** – kombatanci; kombatant – dosł. towarzysz broni; część wojska używana do działań zaczepnych (do walki), w odróżnieniu od Nichtcombattanten – lekarzy, taboru itd.
43. **Comitat** – towarzystwo
44. **comitiren** – towarzyszyć
45. **Comminatio** – groźba, zagrożenie; **sub comminatione** – pod groźbą
46. **commissarius loci** – komisarz, radca podatkowy (skarbowy); sprawował nadzór nad miastami akcyzowymi (nad magistratem, który mu bezpośrednio podlegał); stał na czele departamentu, na które dzieliły się Kamery (w Komerze wrocławskiej w 1804 r. było ich 7, w głogowskiej – 3)
47. **Commission** – 1. zlecenie; 2. zleceniobiorcy; 3. komisja; **committiren** – zlecać
48. **Committent** – zleceniodawca
49. **Communio bonorum** – wspólnota dóbr
50. **Commun-Masse** – wspólna masa upadłościowa
51. **Comparatio** – komparacja – porównanie; **Comparatio literarum** – porównanie charakteru pisma
52. **Comparent** – komparent – osoba, która stawiała się przed sądem, została wciągnięta do protokołu, strona w procesie lub umowie; komparycja – stawienie się przed sądem
53. **Compensation** – kompensacja – wzajemne zniesienie (równoważenie)
54. **Complicen** – współwinny, współsprawca
55. **Complicität** – współwina
56. **Complot** – spisek, zmowa; **complottiren** – spiskować
57. **Comprehension** – pojęcie
58. **Comptant** – gotówka
59. **Comptoir, Conotr** – pomieszczenie, w którym prowadzi się buchalterię (księgowość), czasem też kasę; **Comptoirist, Contorist** – buchalter
60. **Computation** – komputacja – obliczenia; **computiren** – dodawać, sumować, obliczać
61. **Comtesse** – komtesa – hrabina; używane szczególnie wobec niezamężnych
62. **Conat** – próba, wysiłek
63. **concediren** – przyznawać, pozwalać; **Concession** – koncesja, pozwolenie
64. **Conception** – 1. koncepcja, ujęcie, zredagowanie jakiegoś pisma; 2. poczęcie (dziecka lub powstanie idei); 3. pojęcie, przedstawienie

65. **concerniren** – dotyczyć
66. **concertiren** – uzgodnić, omówić; **de concert** – po ustaleniu
67. **Concipient** – koncypient – osoba sporządzająca koncept (projekt pisma), zwykle początkujący urzędnik, kancelista
68. **concis** – koncis – krótko, zwięźle; **Concision** – zwięźłość, lakoniczność
69. **Concordie** – konkordia – zgoda
70. **concordiren** – konkordować – zgadzać się; **concordat cum originali** – zgadza się z oryginałem (formuła uwierzytelniająca przy odpisach)
71. **concurriren** – konkurować; 1. zbiegać się (w jednym miejscu); 2. konkurować (ze sobą)
72. **Concursum, Konkurs** – spotkanie wierzycieli dłużnika; **Concurs-Masse** – majątek dłużnika (masa upadłościowa); **Konkurs** – upadłość
73. **Concussion** – wymuszenie korzyści groźbą niezgodną z prawem (zagrożenie życia, sfałszowany akt prawny itd.)
74. **Condemnation** – kondemnacja; 1. skazanie; 2. uznanie statku za niedatny do żeglugi
75. **condemniren** – skazywać, potępiać
76. **Conditio** – warunek; **Conditionell** – warunkowy; **conditio sine qua non** – warunek konieczny
77. **Conditor** – cukiernik
78. **condoliren** – składać kondolencje; **Condolenz** – kondolencje
79. **Condominium** – kondominium – współwłasność (zwykle kilku osób nad tym samym terytorium); **Condominus** – współwłaściciel
80. **Conduct** – kondukt – towarzyszenie, eskorta; **Salvus conductus** – list żelazny
81. **Conducteur** – konduktor – przewodnik, towarzysz, nadzorca
82. **Conductio** – wynajem, dzierżawa
83. **Conduite** – zachowanie, sprawowanie (sposób bycia, cechy charakteru)
84. **Conduiteuliste** – tabelaryczny wykaz umiejętności, zachowań, cech urzędnika, oficera, kandydata na określone stanowisko
85. **Conduitenkarte** – świadectwo moralności (zachowania się)
86. **Confession** – konfesja – wyznanie; **confitiren** – wyznawać (np. wiarę)
87. **Confitent** – konfident (ten, który komuś coś wyznaje, ujawnia; zob. też **Confidenz**); też – chrześniak; **Confessa** – wyznania
88. **Confessionarius** – spowiednik
89. **Confidenz** – konfidencja – poufałość, zaufanie; **Confident** – zaufany, bliski
90. **confirmiren** – konfirmować – potwierdzać; **Confirmation** – zatwierdzenie (np. na urząd)
91. **Confluxus, Confluenz** – zbieg; **confluiren** – zbiegać się
92. **conform** – takie same, jednakowe
93. **Confort** – wzmocnienie; **confortiren** – krzepić, pocieszać
94. **Confrater, Confrator** – konfrater; 1. towarzysz, kamrat; 2. członek bractwa
95. **confudiren** – konfudować; 1. gmatwać, pomieszać; 2. wprawiać w zakłopotanie
96. **confuss** – 1. zawiły, skomplikowany; 2. zakłopotany
97. **Confusion** – 1. zamieszanie; 2. konsternacja, zakłopotanie
98. **confutiren** – konfutować; 1. obalić, odeprzeć; 2. udowodnić; **Confutatio** – konfutacja, odparcie
99. **congruiren** – pokrywać się, równoważyć, porozumieć, uzgadniać; **Congruenz**

- równoważenie, zgodność
100. **conjugal** – małżeński; **Conjugium** – małżeństwo
101. **conjungiren** – łączyć się, jednoczyć, sprzysiężać; **Conjurant, Conjurat** – sprzysiężony (np. spiskowiec)
102. **Connaissance** – 1. znajomość; 2. wiedza; 3. rodzaj tropu (odcisk kończyn) jelenia odbiegający od normy
103. **conniviren** – pobłażać; **Connivenz** – wyrozumiałość
104. **Connossement** – konosament – morski list przewozowy
105. **Connotations-Termin** – termin na zgłoszenie wszelkich wierzytelności w postępowaniu upadłościowym
106. **Connubium** – 1. zawarcie małżeństwa; 2. prawo (zdolność) poślubienia kogoś
107. **Consanguinetät** – związek krwi, niem. **Blutsfreundschaft**
108. **conscribiren** – konskrybować – dokonać zaciągu do wojska, zapisać; **Conscription** – konskrypcja – zaciąg, pobór, zapisanie (też: **Musterung, mustern**)
109. **consertiren** – zgadzać się; **Consens** – zezwolenie, zgoda
110. **consideriren** – konsyderować; 1. rozważać; 2. poważać
111. **considerable** – znaczne, poważne
112. **consigniren** – konsygnować; ogólnie – oznaczyć, zapisać; 1. przekazać za pokwitowaniem; 2. złożyć jakąś kwotę (sumę); 3. wyznaczyć wojsku miejsce postoju
113. **consistent** – spoisty, zwarty, trwały, lepki; **Consistenz** (konsystencja) – spoistość
114. **Consistorium** – konsystorz; 1. dawn. w Kościele katolickim – kuria biskupia; 2. w Kościele ewangelickim – najwyższa władza administracyjna i sądowa
115. **Consolation** – konsolacja – pociecha, otucha, też – poczęstunek po pogrzebie (stypa)
116. **Consorten** – towarzysze, współnicy, współoskarżyciele lub współwinni
117. **Consortium** – wspólnota, spółdzielnia, także – małżeństwo
118. **conspiriren** – konspirować, spiskować
119. **constatiren** – konstatować, ustalić fakty, potwierdzić, zatwierdzić
120. **constituiren** – konstytuować, kształtować, określać, ustalać
121. **Consul** – konsul; 1. burmistrz, członek zarządu rady; 2. agent handlowy
122. **Consulent** – doradca, radca prawny, adwokat
123. **consuliren** – pytać o radę
124. **consultation, consultatio** – omówić, debatować, rozważyć, poradzić
125. **Consultator** – konsultator – pytający o radę
126. **consultiren** – omówić
127. **consumiren** – konsumować; 1. zakończyć, dokonać, spełnić, – od **Consummation** – dokonanie, spełnienie; 2. spożyć, – od **Consumtion, Consumo** – zużycie, zaspokojenie ostateczne
128. **Consumtibilien** – rzeczy, towar przeznaczony do spożycia, wykorzystania (dobra konsumpcyjne)
129. **Contagion** – zarażenie, epidemia; **contagiös** – zaraźliwy
130. **Contant, per contant** – gotówka, gotówkowo; **contante Zahlung** – zapłacić w gotówce
131. **content** – kontent – usatysfakcjonowany; **contentiren** – zaspokoić
132. **Contenta** – treść (książki, listu itp.)
133. **contestiren** – kontestować – toczyć spór, kwestionować; poświadczyć przez

- świadców (lub inny dowód), odpowiadać na skargę
134. **Contestation** – spór
 135. **contestabel** – sporny
 136. **Context** – kontekst – treść (książki, listu); w dyplomatyce – jedna z części dokumentu (okoliczności wystawienia)
 137. **Contrabuch** – księga z wpisami kontrolera księgowego (buchaltera); także – **Gegenbuch**
 138. **Contradiction, Contradition** – kontradycja – protest, sprzeciw; **Contradiktorisches Verfahren** – postępowanie umożliwiające wypowiedzenie się obydwu stronom
 139. **contrahiren** – kontraktować – zawierać umowę, negocjować; **Contrahent** – zawierający kontrakt, negocjator
 140. **contraponieren, kontraponieren** – sprzeciwiać się, oponować; zestawić (np. dane w bilansie)
 141. **contrasigniren** – kontrasygnować – złożenie drugiego podpisu dla uprawomocnienia pisma (dokumentu, aktu)
 142. **contraveniren, controveniren** – naruszać (przepisy)
 143. **Contravenienz** – wykroczenie, przekroczenie przepisów
 144. **Contrefait, Conterfei** – wizerunek, odwzorowanie, obraz, kopia (mimetyczne – naśladowujące), portret osoby; **conterfeien** – odwzorować, portretować; **Conterfaitmünzen** – moneta z wizerunkiem np. księcia
 145. **Contumacia** – 1. niestawienie się na wezwanie sądu; 2. kwarantanna
 146. **conveniren** – pasować (być znośnym), porozumieć się
 147. **Convivium** – uczta, biesiada
 148. **convociren** – konwokować – zwoływać, wzywać; **Convocation** – wezwanie (np. wierzycieli w postępowaniu upadłościowym)
 149. **Convolut** – wiązka, paczka (związana razem wiązka pism), zwój pism
 150. **Copialien** – opłaty za odpisy
 151. **copiös** – liczne
 152. **Copulation** – małżeństwo, ślub, zawarcie małżeństwa
 153. **copuliren** – zawierać małżeństwo (poślubić, wychodzić za mąż)
 154. **Correferent, Korreferent** – koreferent – referent wspomagający, kontrolujący
 155. **correus (Correa)** – współwinny (współwinna); **correal** – być współwinnym
 156. **Courant** – 1. bieżące, obiegowe (np. czasopismo, moneta); 2. gruba moneta srebrna
 157. **Courtage** – kurtaż – prowizja maklerska
 158. **couvertiren** – zamykać, wkładać; **Couvert** – koperta
 159. **Crimen** – przestępstwo, zbrodnia
 160. **Criminalist** – kryminalistyk – znawca, nauczyciel prawa karnego
 161. **Cultus** – kult, zwyczaje (obrzędy) religijne
 162. **Curator** – kurator
 163. **Curialien** – formalności, tytułacja, zasady postępowania w urzędzie, sądzie
 164. **Curialsystem, Curial-Stil** – system kurialny, styl kurialny – system konstruowania pism w kancelarii (styl charakterystyczny dla danej kancelarii), stosowanie tytułacji w pismach
 165. **Curie, Curia** – kuria – dwór, ratusz, kapituła, dwór papieski lub biskupi, część zgromadzenia głosujących (np. sejmu śląskiego w czasach habsburskich)
 166. **cursorisch** – pobieżnie; w czytaniu tekstów w obcym języku tłumaczenie

tylko z kontekstu (bez szczegółowego tłumaczenia poszczególnych słów);
odwrotność tostatarisch – wolniej, krok po kroku, tłumacząc i
wyjaśniając każdy element

167. **Cursus** – kurs (kurs nauki, studiów)

168. **Custos** – kustosz – strażnik; zwierzchnik (biblioteki, muzeum)

169. **czal** – miara, liczba (dziś – Zahl)

170. **czinse, Zinse** – czynsze